

دانشگاه پیام نور

منطق ۲

(رشته الهیات)

دکتر احد فرامرز قراملکی

فرامرز قراملکی، احد، ۱۳۴۰ -
 منطق ۲ (رشته الهیات و معارف اسلامی) / تألیف احد فرامرز قراملکی. - تهران:
 دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۴.
 چهارده، ۱۹۶ ص. - (دانشگاه پیام نور؛ ۱۱۳۹. گروه الهیات و معارف اسلامی؛
 (۵/۷۴))
 فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
 کتابنامه: ص. ۱۹۵.
 ۱. آموزش از راه دور - ایران. ۲. منطق - آموزش برنامه ای. الف. دانشگاه
 پیام نور. ب. عنوان.
 LC ۵۸۰۸ / الف ۹ / ۳۱۱۴
 کتابخانه ملی ایران
 ۳۷۸ / ۱۷۵۰۹۵۵
 ۸۴ - ۴۲۴۰ م

ISBN 964 - 387 - 161 - 4

شابک ۹۶۴ - ۳۸۷ - ۱۶۱ - ۴

دانشگاه پیام نور

منطق ۲

دکتر احد فرامرز قراملکی

حروفچینی و نمونه خوانی: مدیریت تدوین

طراح جلد: اشرف شوریایی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۴۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ پنجم در سنامه تیر ۱۳۸۱، چاپ اول (حروفچینی جدید) تیر ۱۳۸۴

کلیه حقوق برای دانشگاه پیام نور محفوظ است.

قیمت: ۱۲۴۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتابهای دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف به صورت درسنامه، آزمایشی، قطعی، متون آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شود. کتاب درسنامه (د) نخستین ثمره کوششهای علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصلهای مصوب تهیه می‌شود و پس از داوری علمی در گروههای آموزشی، بدون طراحی آموزشی و ویرایش چاپ می‌شود. با تجدیدنظر صاحب اثر و دریافت بازخوردها و اصلاح نارساییها، درسنامه با طراحی آموزشی، ویرایش، و طراحی فنی - هنری به صورت آزمایشی (آ) چاپ می‌شود. با دریافت نظرهای اصلاحی، صاحب اثر در کتاب تجدید نظر می‌کند و کتاب به صورت قطعی (ق) چاپ می‌شود. در صورت ضرورت، در کتابهای چاپ قطعی نیز تجدید نظرهای اساسی به عمل می‌آید یا متناسب با پیشرفت علوم و فناوری بازنویسی می‌شوند. متون آزمایشگاهی (م) متونی است که دانشجویان با استفاده از آن و راهنمایی مربیان کارهای عملی آزمایشگاهی را انجام می‌دهند. کتابهای فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه می‌شوند. کتابهای فرادرسی با تأیید معاونت پژوهشی و کتابهای کمک‌درسی با تأیید شورای انتشارات تهیه می‌شوند.

مدیریت تدوین

فهرست

یازده
سیزده
سیزده

پیشگفتار
روش مطالعه کتاب
اهداف کلی کتاب

۱
۱
۱
۱
۲
۸

فصل اول: چستی قیاس
بخش اول: آشنایی با منطق استنتاج
اهداف کلی و رفتاری
تمایز منطق تعریف و منطق استنتاج
استنتاج و دامنه آن
خودآزمایی (۱)

۹
۹
۹
۱۳
۱۴
۱۵
۱۷
۱۸
۱۸

بخش دوم: قیاس چیست؟
اهداف کلی و رفتاری
تعریف قیاس
طرح یک انتقاد
مطلوب اول و مطلوب ثانی
اقسام قیاس
خودآزمایی (۲)
برای تفکر بیشتر (۱)
پاسخ برای تفکر بیشتر (۱)

۲۱
۲۱
۲۱

فصل دوم: قیاس استثنائی
بخش اول: قیاس استثنائی متصله
اهداف کلی و رفتاری

۲۱	تعریف قیاس استثنائی
۲۲	شرایط قیاس استثنائی
۲۲	اقسام قیاس استثنائی
۲۲	قیاس استثنائی متصله
۲۳	وضع مقدم
۲۴	رفع تالی
۲۴	شرایط اختصاصی قیاس استثنائی متصله
۲۵	مغالطه وضع تالی
۲۵	مغالطه رفع مقدم
۲۶	انتاج قیاس استثنائی متصله سالبه
۲۷	قیاس استثنائی متصله مؤرخم
۲۷	خودآزمایی (۳)
۲۹	بخش دوم: قیاس استثنائی منفصله
۲۹	اهداف کلی و رفتاری
۲۹	قیاس استثنائی منفصله
۳۰	قیاس انفصالی مؤلف از منفصله حقیقیه
۳۲	قیاس استثنائی منفصله مانعه الجمع
۳۳	قیاس استثنائی منفصله مانعه الخلو
۳۴	تبدیل انفصالی به اتصالی
۳۴	قیاس استثنائی منفصله کثیرالاجزاء
۳۵	خودآزمایی (۴)
۳۶	برای تفکر بیشتر (۲)
۳۸	پاسخ برای تفکر بیشتر (۲)
۴۱	فصل سوم: قیاس اقترانی
۴۱	بخش اول: قیاس اقترانی و شرایط آن
۴۱	اهداف کلی و رفتاری
۴۱	تعریف قیاس اقترانی
۴۲	شکلهای چهارگانه قیاس اقترانی
۴۴	حالتهای مختلف هر شکل
۴۴	ضوابط منطقی قیاس اقترانی
۴۴	شرایط عمومی قیاس
۴۵	مواضع ابهام تکرار حد اوسط
۴۸	خودآزمایی (۵)

۵۰	بخش دوم: قیاس اقترانی شکل اول
۵۰	اهداف کلی و رفتاری
۵۰	قیاس اقترانی شکل اول
۵۷	خودآزمایی (۶)
۵۹	بخش سوم: قیاس اقترانی شکل دوم
۵۹	اهداف کلی و رفتاری
۵۹	قیاس اقترانی شکل دوم
۶۶	اثبات ضروب منتج شکل دوم
۷۰	خودآزمایی (۷)
۷۱	بخش چهارم: قیاس اقترانی شکل سوم
۷۱	اهداف کلی و رفتاری
۷۱	قیاس اقترانی شکل سوم
۷۸	اثبات ضروب منتج شکل سوم
۸۰	خودآزمایی (۸)
۸۲	بخش پنجم: قیاس اقترانی شکل چهارم
۸۲	اهداف کلی و رفتاری
۸۲	قیاس اقترانی شکل چهارم
۹۱	اثبات ضروب منتج شکل چهارم
۹۳	خودآزمایی (۹)
۹۴	برای تفکر بیشتر (۳)
۹۶	پاسخ برای تفکر بیشتر (۳)
۱۰۵	ضمیمه فصل سوم
۱۰۹	فصل چهارم: توابع قیاس، استقراء و تمثیل
۱۰۹	بخش اول: توابع قیاس
۱۰۹	اهداف کلی و رفتاری
۱۱۰	توابع قیاس
۱۲۳	خودآزمایی (۱۰)
۱۲۶	بخش دوم: استقراء و تمثیل
۱۲۶	اهداف کلی و رفتاری
۱۲۶	استقراء و تمثیل
۱۲۶	اقسام استقراء
۱۲۸	تفاوت استقراء تام و ناقص
۱۲۹	تمثیل

۱۳۲	خودآزمایی (۱۱)
۱۳۳	برای تفکر بیشتر (۴)
۱۳۳	پاسخ برای تفکر بیشتر (۴)
۱۳۵	فصل پنجم: صناعات خمس
۱۳۵	بخش اول: صناعات خمس
۱۳۵	اهداف کلی و رفتاری
۱۳۵	جایگاه صناعات خمس در منطق
۱۳۶	طبقه‌بندی روشهای اندیشه
۱۳۷	طبقه‌بندی مواد قیاس
۱۳۹	اقسام قضایای یقینی
۱۴۶	خودآزمایی (۱۲)
۱۴۸	بخش دوم: فن برهان
۱۴۸	اهداف کلی و رفتاری
۱۴۸	اهمیت برهان
۱۴۹	تعریف برهان
۱۴۹	اقسام برهان
۱۵۲	مأخذ اول و مأخذ ثانی
۱۵۳	خودآزمایی (۱۳)
۱۵۵	بخش سوم: فن جدل
۱۵۵	اهداف کلی و رفتاری
۱۵۵	تعریف جدل
۱۵۷	کاربرد جدل
۱۵۸	مقایسه جدل و برهان
۱۵۹	محمول جدلی
۱۶۰	مواضع جدلی
۱۶۱	ابزارهای مؤثر در جدل
۱۶۲	وصایا
۱۶۳	خودآزمایی (۱۴)
۱۶۵	بخش چهارم: فن مغالطه
۱۶۵	اهداف کلی و رفتاری
۱۶۵	جایگاه مغالطه در منطق
۱۶۶	تعریف مغالطه
۱۶۷	کاربرد فن مغالطه

۱۶۸	عوامل مغالطه
۱۶۸	۱- تبکیت بیرونی یا عوامل روانی مغالطه
۱۶۹	۱-۱) آفات رهرو طریق شناخت
۱۷۱	۲-۱) تبکیت بیرونی
۱۷۱	۲- مغالطه‌های لفظی (گزتابی‌های زبانی)
۱۷۳	۱-۲) مغالطه‌های لفظی در الفاظ مفرد
۱۷۴	۲-۲) مغالطه‌های لفظی در الفاظ مرکب
۱۷۶	ملاک تمایز تفصیل مرکب از ترکیب مفصل
۱۷۷	۳- عوامل معرفتی (معنوی) در مغالطه
۱۷۷	۳-۱) مغالطه در تألیف اجزاء قضیه
۱۸۰	۳-۲) مغالطه در تألیف اجزاء قیاس
۱۸۲	خودآزمایی (۱۵)
۱۸۴	بخش پنجم: فن شعر
۱۸۴	اهداف کلی و رفتاری
۱۸۴	تعریف شعر
۱۸۷	جایگاه شعر در منطق
۱۸۸	تحلیل ساختار معنایی شعر
۱۹۱	خودآزمایی (۱۶)
۱۹۲	برای تفکر بیشتر (۵)
۱۹۲	پاسخ برای تفکر بیشتر (۵)
۱۹۴	پاسخنامه
۱۹۵	کتابنامه

پیشگفتار

ابن سینا با نگارش بخش منطق الاشارات و التثبیہات راهی نو در نگارش گونه‌ای از کتابهای منطقی گشود که به منزله متون درسی به کار می‌روند. وی با عدول از منطق نه بخشی به منطق دو بخشی، هویت دانش منطق را روشنتر نشان داد و به همین سبب اغلب منطق دانان، آثار خود را به سبک اشارات، در دو بخش منطق تعریف و منطق حجّت تألیف کرده‌اند. عده‌ای به راه منطق نه بخشی ادامه داده و کسانی نیز به روش التقاط این دو سبک، روی آوردند. در منطق (۱) که از سوی انتشارات دانشگاه پیام‌نور در بهار ۱۳۷۳ منتشر شد، منطق تعریف را مورد بحث قرار دادیم و در منطق (۲) که اینک به طالبان دانش منطق تقدیم می‌شود، منطق استدلال را مورد معرفی قرار می‌دهیم. لذا این مجلد پس از مطالعه مجلد نخست می‌تواند مفید باشد.

منطق (۲) به سبک منطق (۱) تنظیم شده و مقدمه‌ای که در توضیح روش منطق (۱) آمده است، از توضیح مکرر بی‌نیاز می‌کند. آنچه ذکرش به مقدمه مجلد دوم موکول شده است، قدردانی از الطاف دانش‌دوستانی است که با ارسال نظرات و پیشنهادات خویش درباره مجلد اول، راههای دقت افزونتر در نگارش جلد دوم را توصیه کرده‌اند. بدون تردید نگارش و انتشار این دو مجلد که به معرفی اجمالی منطق متداول نزد مسلمانان به عنوان نخستین گام می‌پردازد، مرهون همکاری و ترغیب و تشویق علم‌دوستان بسیاری است. تشویق و پیگیری مداوم دوست فاضل آقای میردامادی مدیر محترم گروه الهیات دانشگاه پیام‌نور، ویراستاری علمی استاد ارجمند دکتر غلامحسین ابراهیمی‌دینانی، طراحی جناب حضرتی، ویراستاری ادبی دوست فاضل جوادزادگان و همکاری مستمر مسئولان و همکاران دفتر تدوین، از علل معده پیدایش این اثرند که مؤلف را مرهون خود ساخته‌اند.

پاداش اخروی این اثر را به پیشگاه معنوی پدر علم دوستم و همسر اینثارگرم تقدیم می‌دارم که در تمامی مراحل نگارش، تدوین، ویراستاری و طراحی با نظرات پیشنهادی و انتقادی خود مرا همراهی کرده است.

روش مطالعه کتاب

۱. ابتدا اهداف کلی و سپس هدفهای رفتاری هر بخش را مطالعه کنید. مطالعه این هدفها شما را در دانستن اینکه پس از خاتمه هر بخش در اطلاعات و معلومات شما چه تغییراتی باید به وجود آمده باشد، یاری خواهد داد. دانستن هدف از مطالعه هر مطلبی نقش اساسی در فهم و یادگیری آن دارد.

البته ممکن است فهم هدفهای رفتاری و کلی، پیش از آشنایی با محتوای درس دشوار باشد. در این حالت نیز مطالعه اهداف کلی و رفتاری سودمند خواهد بود زیرا قبل از مطالعه متن هر بخش با مواجهه با مجهولهایی که می دانید در آن بخش، روشن گشته اند با ذهنی سؤال دار و خواهان فهم مطلب به مطالعه آن خواهید پرداخت.

۲. مرحله بررسی کلی و مطالعه مقدماتی: در این مرحله به ارزیابی و آشنایی اولیه با متن هر بخش بپردازید. به این ترتیب که با مطالعه ای اجمالی، برداشتی کلی و زمینه سازی قبلی از متن داشته باشید، به اصطلاح سیر قضیه را بفهمید.

در این مرحله با خودآزمایی هایی که در پایان هر بخش آمده است مواجه خواهید گشت. در همین مرحله پاسخ آزمونها را حدس بزنید.

۳. پس از مطالعه مقدماتی و بررسی کلی، با در نظر گرفتن اهداف رفتاری و سؤالات خودآزمایی به مطالعه دقیق متن بپردازید. در حین خواندن پاسخهای خود را با پاسخهای کتاب مقایسه کنید. مرحله خواندن را تا تأمین هدف (اهداف کلی و هدفهای رفتاری = فهم کامل و دقیق متن) ادامه دهید و تکرار کنید.

اهداف کلی کتاب

۱. آشنایی با گونه ای از سیستم منطقی که حکمای مسلمان با اقتباس از حکمای یونانی ایجاد

کرده‌اند.

۲. آشنایی با ضوابط منطقی حاکم بر استنتاجهایی که در ذهن انسان پدید می‌آید.
۳. فراگیری قواعد عام اندیشه و چگونگی ممارست در به کار بردن آنها به گونه‌ای که در استدلالهای معتبر منطقی، توانایی ایجاد شود.
۴. آگاهی و شناخت راههای وقوع خطا در اندیشه و نحوه مصون بودن از آن.

www.ketab.ir